Södertälje kommun

Yttrande
Samhällsbyggnadskontoret

Datum
2024-10-02

Diarienummer
SBN
2024/000063

Handläggare
[redacted], SBK

Mottagare
Region Stockholm
Dnr RS2024-0344
Box 30215
10425 STOCKHOLM

Södertälje kommuns yttrande över Region Stockholm samrådsförslag Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen

Region Stockholm har skickat ett samrådsförslag till en ny Regional Utvecklingsplan för Stockholmsregionen (RUFS). Södertälje kommun yttrar sig över förslaget genom Södertörnskommunernas gemensamma yttrande, men vill också komplettera detta med ett eget yttrande. Samrådet pågår fram till den 30/9 2024, men Södertörnskommunerna har fått en förlängd svarstid fram till den 3/10 2024. Södertälje kommuns yttrande bygger på tidigare framförda synpunkter under framtagandet av samrådsförslaget.

Viktigt att RUFS fortsatt håller ihop den regionala fysiska planeringen och det regionala tillväxtarbetet

RUFS svarar mot plan- och bygglagens krav på att ta fram en regional plan för den fysiska planeringen av Stockholmsregionen, men utgör även ett svar på det regionala tillväxtarbetet som ska bedrivas i respektive län. Södertälje kommun ser en stor fördel i att fortsätta att hålla ihop den regionala fysiska planeringen och tillväxtarbetet i ett gemensamt dokument. I Södertälje finns starka företag etablerade som är av betydelse för kommunen, regionen och nationen. Södertälje har samtidigt en av länets högsta arbetslöshetssiffror och behöver få fler människor i arbete.

RUFS styrka är dess långsiktighet i det regionala utvecklingsarbetet

Många aktörer, däribland Södertälje kommun, har pekat på vikten av att bibehålla den långsiktiga vision och övergripande målstruktur som har arbetats fram inom nuvarande RUFS. Även om vissa mål/delmål kan komma att behöva betonas ur ett kortsiktigt perspektiv är det av stor vikt att både visionen och den övergripande målsättningen i allt väsentligt ligger fast. Eftersom det är en styrka för det regionala utvecklingsarbetet.

En fördel med det regionala utvecklingsarbetet är att det bidra till proaktivitet och fångar upp långsiktiga behov som tillkommer när befolkningen växer. Det kan exempelvis peka på behov av att utveckla ny teknisk infrastruktur som idag inte finns och som det tar tid att utreda. Ambitionerna som nu föreslås om att ha 2060 som ett nytt målår för RUFS är därför bra. Det bidrar till att klargöra förutsättningar och skapa insikt om vilka typer av investeringar som behövs när regionen växer samt förberedelsetid för att utreda hur dessa investeringar ska placeras, finansieras, organiseras och drivas.

RUFS behöver samtidigt stärka genomförandet på kortare sikt

Samtidigt som RUFS:ens styrka är det långsiktiga perspektivet så har dess svaghet varit genomförandet. Södertälje kommun stödjer de ambitioner som finns att ta fram mera konkreta handlingsplaner för vissa specifika prioriterade områden i nära samverkan med kommunerna. Dessa handlingsplaner bör kopplas till respektive mandatperiod. Det är viktigt att prioritera rätt områden för dessa regionala handlingsplaner,

så att inte nya regionala nätverk startas upp där det redan finns regionala och mellankommunala initiativ. Ytterligare diskussion och prioritering på en regional nivå mellan Region Stockholm och kommunerna behövs. Förslag på prioriterade handlingsplaner från Södertälje är:

- Energiförsörjning, elektrifiering och klimatomställning
- Civilförsvar och beredskap
- Social hållbarhet och trygghet

RUFS regionala fysiska struktur – håll i och håll ut

RUFS har sedan ca tjugo år haft en fysisk struktur som innebär att tillväxt ska ske i hela regionen. Den centrala stadskärnan ska kompletteras med utpekade regionala stadskärnor som sambanbinds av en stark kollektivtrafik. I denna struktur finns också de gröna kilarna samt de blå sambanden. Södertälje vill peka på vikten av att hålla i och hålla ut i denna flerkärniga fysiska struktur för Stockholmsregionen.

RUFS har också en detaljerad markanvändningskarta. Den är delvis mer detaljerad än i kommunernas översiktsplaner, exempelvis i Södertälje kommun vilket kan bidra till missuppfattningar. Ett mindre detaljerat sätt att beskriva den önskvärda utvecklingen i den regionala plankartan behöver därför tas fram som blir funktionell för kommunerna och stämmer med Boverkets modell för översiktsplanering.

RUFS regionala kärnor: utmärkt med ny rumslig avgränsning samt initiativet till att ta fram handlingsplaner

Södertälje kommun har under mycket lång tid velat se en förändrad rumslig avgränsning av den regionala stadskärnan för Södertälje. Tidigare har Södertäljes regionala stadskärna i RUFS enbart varit utpekad på den västra sidan av Södertälje kanal. Viktiga funktioner på den östra sidan bland annat Södertälje sjukhus, Astra Zenecas anläggningar samt ett flertal viktiga stadsutvecklingsprojekt har därför tidigare inte ingått. Det är mycket positivt att Region Stockholm nu tagit fram en ny rumslig avgränsning av Södertälje regionala stadskärna där stadens centrala delar på bägge sidor av kanalen pekas ut.

Södertälje kommun ser också mycket positivt på det initiativ som Region Stockholm tagit under våren 2024 med att starta upp arbetet med att ta fram handlingsplaner för de regionala stadskärnorna. Den tidigare gemensamma handlingsplanen är inte längre aktuell, och aktörerna behöver gemensamt uppdatera en ny aktuell inriktning bla utifrån den nya rumsliga avgränsningen. Vi tycker även att det breda anslaget i de kommande handlingsplanerna är bra, där det finns samspel mellan planering, näringsliv och kultur. Södertälje vill också bibehålla det regionala samverkansform som finns mellan de regionala stadskärnorna. Även om förutsättningarna skiljer sig åt mellan stadskärnorna så är sambanden mellan dem viktiga.

Södertäljes stadskärna har en lång historia, och kommunen anser att den är att betrakta som en regional betydelsefull kulturmiljö.

En särskild utmaning som kommer att öka för stadskärnan i Södertälje är kraven på luftkvalité. Södertälje har allvarliga problem med stora partiklar så kallade PM10, och arbetar i enlighet med ett åtgärdsprogram för att minska dessa förekomster Ökade krav är att vänta på detta område. Det är en även en regional utmaning eftersom en del av trafiken är svår att leda om, och både motorvägsbron och Mälarbron idag har problem med PM10. Partikelförekomsten hindrar idag stadsutvecklingen på vissa platser och är ett hot mot folkhälsan.

RUFS struktur innebär också att utveckla både infrastruktur och kollektivtrafik mellan de regionala stadskärnorna. Södertälje menar att viktiga pågående avtal parter emellan måste fullföljas. Södertälje kommun har varit en del av Sverigeförhandlingen avseende infrastruktur där staten i nuläget inte fullföljer sitt åtagande. Södertälje kommun tog också, som en del av RUFS 2050, fram ett avtal med Region Stockholm avseende att utveckla kollektivtrafik mellan utsatta stadsdelar i Södertälje som Ronna,

Geneta, Hovsjö och den centrala regionkärnan. Dessa avtal har ännu inte till fullo uppfyllts av Region Stockholm, eftersom delen om införande av SL-taxa på regiontågen återstår.

RUFS rumsliga bebyggelseförslag i Södertälje kommun

Södertälje kommun vill framföra ett antal synpunkter på samrådsförslagets rumsliga struktur

- Det är mycket positivt att RUFS samrådsförslag nu stämmer med kommunens egen översiktsplan avseende utpekade tyngdpunkter. I det nya förslaget till RUFS finns nu också Tuna/Ekeby med.
- Hölö är utpekad som landsbygdnod i RUFS-förslaget, men vi vill påpeka att redan idag så uppfyller Hölö kategorin ovan sk strategiskt bebyggelseläge. Dessutom är det kommunens ambition om att få till ett tågstopp i Hölö, vilket ytterligare skulle stärka utpekandet. Vi vill här också peka på att Region Stockholm i Kollektivtrafikplan 2050 pekat ut åtgärden med ny pendeltågstrafik via en station i Hölö.
- Stockholmsregionen har ett flertal stadsdelar med sociala utmaningar. I Södertälje finns flera sådana stadsdelar, som kräver ett särskilt arbete. I samrådsförslaget till ny översiktsplan i Södertälje så pekas flera av dessa tydligt ut på plankartan i syfte att poängtera vikten av värdeskapande åtgärder. Region Stockholm bör överväga hur detta skulle kunna hanteras i den regionala plankartan eller i särskilda skrivningar. Det är vår övertygelse att vi i regionen behöver bli bättre att både dela erfarenheter och arbeta aktivare med dessa utmaningar.

RUFS rumsliga grönstruktur i Södertälje kommun - bra med tydliggörande

Södertälje kommun är positiva till det arbete som Region Stockholm har genomfört sedan föregående RUFS, i att tydliggöra de gröna regionala kilarna i kommunen. I tidigare RUFS har det i de södra delarna enbart varit symboliska pilar inriktade på den regionala kartan. Det arbete som regionen genomfört är omfattande och välgjort. Kommunen vill dock påpeka att med det nya utpekandet finns det en problematik med pågående detaljplanearbete, dels norr om Mölnbo där ny bostadsbebyggelse planeras och dels i Almnäs där nya verksamhetsområden planeras. I bägge dessa fall behöver kommun och region mötas för att ytterligare diskutera dessa utmaningar.

RUFS inte bara av vikt för Stockholmsregionen utan också för dess omland bl.a. Sörmland

Södertälje kommun vill påpeka vikten av Stockholmsregionens omland. Detta är särskilt påtagligt för Södertälje med sin gräns mot flera av kommunerna i Sörmlands län. Sörmlandsregionen är av stor betydelse för Södertäljes näringsliv och handel och vice versa. Både företag och offentliga organisationer verksamma i Södertälje pekar på att detta regionala samspel dessutom ökat på senare tid. Det är därför av stor vikt att också se på de storregionala förbindelserna och att öka samarbetet. Södertälje kommun har regelbundet samarbete med Region Sörmland och flera av grannkommunerna, så även i framtagandet av detta yttrande.

Viktigt för Södertälje att säkerställa utveckling av ny verksamhetsmark

Södertälje har ett flertal större företag som är av stor vikt för kommunen, regionen och nationen. Ett stort antal mindre och mellanstora företag agerar dessutom underleverantörer till dessa större företag. Det infrastrukturella läget i Södertälje innebär också att många företag vill etablera sig i kommunen. Detta innebär sammantaget att det finns behov av att ha ny verksamhetsmark utpekat inte bara i kommande RUFS utan också i Södertäljes kommande översiktsplan. Den mark som idag är utpekad är redan mer eller mindre intecknad. Av den dialog som Södertälje kommun har med företag ser vi stora behov av att peka ut ny mark för verksamhetsområden. Av RUFS samrådsförslag framgår att ytterligare arbete

behöver ske avseende utpekande av nya verksamhetsområden. Södertälje kommun medverkar gärna i fortsatta dialoger avseende utpekandet av dessa områden.

Fortsätt utveckla Stockholmsregionens godslogistik - Södertälje är en viktig del

Södertälje har med sitt infrastrukturella läge med motorvägar, stambanor, farleder och hamn ett unikt läge i Stockholmsregionen för att stödja en mer hållbar godslogistik. Mer gods behöver gå på sjöfart och järnväg för att utveckla mer klimatneutrala godstransporter. Södertälje ser fördelar med att Norvik har utvecklats, eftersom den hamnen har en annan profil på sitt gods i form av containrar medan Södertälje hamn har mer av enskilt gods som byggelement eller fordon. Södertälje hamn och Norviks hamn kompletterar varandra och det behövs mer av sjö- och järnvägstransporter när det gäller näringslivets framtida effektiva och miljövänliga transporter. Södertälje hamn ser också en ökad efterfrågan som behöver stödjas av olika infrastrukturella satsningar. Nya satsningar kan innebära att företag ser nya behov för att säkerställa sina godsflöden. Det är alltså viktigt att utveckla regionens syn på näringslivets framtida transporter och logistik. Södertälje kommun och Södertälje hamn bedriver, tillsammans med privata aktörer, ett arbete som finansieras av EU:s CEF fond i syfte att utveckla hållbar godslogistik som kommer att få betydelse inte bara på lokal utan också regional och storregional nivå.

Företagens största behov är inom kompetensförsörjning, så även i Södertälje

Utöver de infrastrukturella behov som företagen pekar på så kommer kompetensförsörjning högst upp på agendan. Södertälje menar att det bör noga övervägas i vilket forum och på vilket sätt samarbetet om framtida kompetensbehov för näringslivet kan bedrivas mest effektivt.

Södertälje har intresse av att bli regionens gröna kunskapsnod för livsmedelsproduktion

Livsmedelsproduktion är ett av regionens sårbara områden, som också fått ökad aktualitet i samband med den oro som nu finns i vår omvärld på grund av bland annat kriget i Ukraina. I de södra delarna av Södertälje kommun finns delar av länets bästa jordbruksmark. Här finns också ett flertal företag inom livsmedelsproduktion och även utbildning inom kunskapsområdet. Regionen behöver utöka sin förmåga inom detta område och Södertälje ser sig redan som en kunskapsnod. I de södra delarna av kommunen behöver därför tillgången till mark för framtida jordbruk säkerställas.

Stärk upp RUFS delar om kultur, idrott och fritid

Södertälje kommun vill se ett tydligare avtryck avseende kultur, idrott och fritid i den kommande RUFS. Det handlar dels om kulturmiljöer av regional betydelse, och deras betydelse för besöksnäringen. Men också om Stockholmsregionens idrotts- och evenemangsarenor. Här pågår det exempelvis ett regionalt arbete just nu med att ta fram en digital idrotts- och kulturkarta, som borde kunna vara en del av kommande RUFS. Vi skulle också vilja se en ökad tydlighet om tidigare framtagna regionala strategier fortfarande gäller, ett exempel är kulturstrategin från år 2018.

Utveckla regionens civilförsvar och beredskap

Samhället har, med nuvarande osäkra omvärld, blivit alltmer medveten om behovet av att hantera kriser. Samhället behöver bli mer robust. Det pågår ett arbete med att se till att peka ut och skapa särskilda trygghetspunkter dit medborgare kan söka sig vid olika typer av större kriser. Vid dessa trygghetspunkter finns möjlighet till att få vatten, värme, mat och el via reservkraftaggregat för att exempelvis ladda sin mobil. Det är bra men det behövs ytterligare arbete med att utveckla regionens robusthet avseende civilförsvar och beredskap.

Öka regionens robusthet med en ny passage under Södertälje kanal

Stockholmsregionen är sårbar avseende infrastrukturen över Södertälje kanal. Det tydliggjordes i samband med den olycka som inträffade med en lastbil på motorvägsbron över Södertälje kanal år 2016. I den nya nationella planen för infrastruktur är det utpekat att kommunen och Trafikverket ska ha en särskild dialog om att utveckla en ökad redundans över Södertälje kanal för att på så sätt minska sårbarheten och öka regionens robusthet.

Säkerställ regional tillgång till vatten

Tillgången till dricksvatten behöver säkerställas i regionen. Länsstyrelsen tog för ett antal år sedan fram en plan för regional dricksvattenförsörjning. Den pekade ut ett antal insatser för att stärka regionens tillgång till dricksvatten. Södertälje vill peka på behovet av att fortsätta öka denna robusthet. Södertälje vill också lyfta fram regionens utsatthet i och med att en stor del av dricksvattnet tas ifrån Mälaren.

Energiförsörjning och elektrifiering – ett viktigt område att utveckla

Behovet av att säkerställa energiförsörjningen har ökat dramatiskt sedan RUFS 2050 i och med elektrifieringen och kraven på klimatomställning. Energifrågorna och behovet av mark för detta ändamål behöver därför tydliggöras i RUFS – det handlar om produktion, lagring och distribution av energi.

Besvarande av Region Stockholm frågor i remissmissivet

Region Stockholm har i remissmissivet specificerat ett flertal olika frågor. Svaren på dessa frågor framgår både i Södertörnssvaret och i kommunens eget yttrande. Vi väljer att mycket kort besvara frågorna, och hänvisa till var ytterligare material finns.

- Har ni synpunkter på de styrkor och långsiktiga utmaningar som beskrivs?
Våra synpunkter framgår av Södertörnskommunernas svar på sidan 4-5. Som framgår så önskar vi bl.a. att utmaningen med bostadsförsörjningen på ett tydligare sätt tydliggörs i förslaget.

- Hanterar samrådsförslaget de utmaningar vi står inför, däribland klimatförändringar och det förändrade omvärldsläget och dess tänkbara konsekvenser? Vad kan utvecklas?
Våra synpunkter framgår av Södertörnskommunernas svar på sidan 4-5. Som framgår så anser vi att regionen på ett tydligare sätt behöver hantera hur utmaningarna omhändertas.

- Visar vision och mål regionens vilja? Fångar prioriteringarna åtgärder som leder till att vi kan hantera de gemensamma utmaningarna och vidareutveckla regionens styrkor?
Södertälje kommun pekar i sitt eget yttrande på vikten att bibehålla visionen och i allt väsentligt de övergripande målen från RUFS2050. På sidan 3-4 i Södertörnskommunernas svar finns mer information.

- Hur kan prioriteringarna utvecklas? Är någon prioritering viktigare än andra och varför? Bör någon prioritering utgå och varför?
Våra synpunkter framgår av Södertörnskommunernas svar på sidan 3-4. Där framgår att vi tycker att prioriteringarna *Vidareutveckling av de regionala stadskärnorna* tillsammans med *Skapa regional balans* är de två viktigaste. Som framgår av Södertörnssvaret på sidan 3 så skulle ett antal prioriteringar kunna utgå genom omformuleringar och kompletteringar.

- Vilka indikatorer mäter på bästa sätt målen?
Frågan om indikatorer för att mäta den önskvärda regionala utvecklingen är komplex. Det är viktigt att mäta, men också viktigt att hitta en rimlig nivå på det som ska mätas och följas upp. Vi föreslår att regionen inbjuder till en tjänstemannadialog avseende att utveckla indikatorer.

- Saknar ni information eller förhållningssätt gällande den rumsliga utvecklingen?
Våra synpunkter framgår av Södertörnskommunernas svar på sidan 5-6.

- Hur ser ni på plankartans utformning och tillhörande förhållningssätt?
Våra synpunkter framgår av Södertörnskommunernas svar på sidan 6. Där framgår, liksom i Södertälje kommuns eget yttrande att den regionala plankartan är för detaljerad.

- Är utgångspunkterna för bebyggelsestrukturens avgränsning tydliga?
Ja, men som framgår av Södertörnskommunernas svar på sidan 5 så önskas att kategorin mark utanför bebyggelsestrukturen ges en reell betydelse som exempelvis landsbygd. Landsbygden utgör en stor och viktig del av Södertälje kommuns yta, och dess viktiga betydelse måste synliggöras bättre.

- Hur ser er organisation på er roll kopplat till den regionala utvecklingen och hur kan er organisation bidra för att vi ska nå planens mål och stärka genomförandet?
Våra synpunkter framgår av Södertörnskommunernas svar på sidan 11-12, men också i vårt eget kommunala yttrande. Där framgår att vikten av att koppla samman kommunernas nya verktyg enligt Plan- och Bygglagen: planeringsstrategi, med den rullande planeringen på regional nivå. Södertälje kommuns ambitioner är att tidigt i varje mandatperiod politiskt förankra innehållet i en planeringsstrategi.

- Vilka dialog- och samverkansformer bör vi använda eller utveckla för att kunna agera tillsammans för att nå planens mål och stärka genomförandet
Detta är en central fråga för regionens aktörer att besvara i syfte att kunna få till stånd ett bättre genomförande på den regionala nivån. Vår kommunala erfarenhet är att dialog- och samverkansformerna behöver anpassas till läge och förutsättningar för respektive planerings- och genomförandeskede. Vi menar också, vilket framgår av både Södertörnssvaret och vårt eget yttrande, att fokus är på de allra viktigaste regionala frågorna. Avslutningsvis så måste ett regionalt ansvarstagande för en kommun också löna sig.